

בבית המשפט העליון

בג"ץ 962/07

בפני : כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופטת ד' ברלינר

העותר : עו"ד אמיר לירן

נ ג ד

המשיבים : 1. היועץ המשפטי לממשלה
2. נשיא מדינת ישראל

עתירה מתן צו על תנאי וצו ביניים

העותר : בעצמו

בשם המשיב 1 : עו"ד דינה זילבר, פרקליטות המדינה

בשם המשיב 2 : עו"ד ציון אמיר, עו"ד אביגדור פלדמן
ועו"ד אברהם לביא

פסק – דין

השופטת א' פרוקצ'יה

העתירה

1. העותר, עורך דין במקצועו, פנה בעתירה ציבורית שאלה הסעדים המבוקשים

בה :

(1) מדוע לא ייאסר קיומם של הליכי שימוע טרם הגשת כתב אישום בעניינו
של נשיא המדינה ;

(2) מדוע לא יימנע היועץ המשפטי לממשלה מהעמדת נשיא המדינה לדין
פלילי כל עוד הוא מכהן כנשיא.

כן ביקש העותר כי יוצא צו ביניים שיאסור על היועץ המשפטי לממשלה מלנקוט בכל הליך פלילי נוסף כנגד נשיא המדינה, לרבות הליך שימוע לצורך העמדה לדין פלילי, עד להכרעה בעתירה זו. הבקשה לצו ביניים נדחתה בהחלטת בית משפט זה מיום 18.2.07.

טיעוני העותר

2. עיקר טענתו של העותר בעתירתו הינה כי נשיא מדינה, כל עוד הוא מכהן בתפקידו, נהנה מחסינות מוחלטת בפני דיון פלילי, כאמור בסעיף 14 לחוק יסוד: נשיא המדינה (להלן – חוק היסוד). לטענתו, בתקופה האחרונה התפרסמו בתקשורת כתבות שונות לפיהן הנשיא נחקר בחשד לביצוע עבירות פליליות שונות, וכי היועץ המשפטי שוקל להעמידו לדין פלילי, וטרם הגשת כתב האישום יעניק לו זכות שימוע. בעקבות ידיעות אלה, פנה העותר ביום 22.1.07 במכתב ליועץ המשפטי ובקשו לבטל כל הליך שננקט כנגד הנשיא לצורך העמדתו לדין פלילי. היועץ המשפטי לא השיב לעותר, אולם ביום 23.1.07 הודיע בתקשורת כי החליט להעמיד את הנשיא לדין פלילי בכפוף למתן זכות שימוע. ביום 26.1.07 אף פורסם בתקשורת, כך על פי העתירה, כי היועץ המשפטי מתעתד להעביר את חומר החקירה וטיוטת כתב האישום לידי הנשיא כדי שייערך לשימוע.

3. טוען העותר כי החסינות הדיונית המוענקת לנשיא המכהן על פי סעיף 14 לחוק היסוד היא חסינות רחבה המתפרשת על כל שלביו של ההליך הפלילי, לרבות השלבים המיקדמיים של ההליך הפלילי. על פי תפיסה זו, החסינות האמורה חלה הן על החקירה הפלילית, הן על הליך השימוע הקודם להגשת כתב אישום, וכמובן על הגשת כתב האישום עצמו. בנסיבות אלה, טוען העותר, אין מקום גם לקיום שימוע כל עוד הנשיא מכהן. יש להמתין עד לפרישת הנשיא, הצפויה ביולי 2007, שאז תיפתח הדרך לנקוט בהליכים פליליים, הן הליכים טרומיים להגשת כתב אישום, והן אלה שעניינם עצם ההעמדה לדין פלילי.

4. העותר מתרץ את זכות העמידה הנתונה לו כעותר ציבורי בהיות הסוגיה אותה הוא מעלה בעלת ענין ציבורי-חוקתי שיש לה משמעות עקרונית כללית. משמעות זו עניינה במעמד הרם שניתן בדין לנשיא המדינה, ולהגנה שניתנה לנשיא מכהן מפני דיון פלילי במהלך כהונתו. מעמדו של נשיא המדינה והחסינות הניתנת לו לצורך הגנה על מעמדו, מקרינה על המבנה החוקתי של מערכות השלטון בישראל; היא נוגעת גם לדרך התנהלות רשויות התביעה הכללית בהקשר לכך. כלליות השאלה וחשיבותה חורגים

מעניינו הספציפי של הנשיא המכהן עתה. יש לה השלכה על המבנה המערכתי החוקתי הכולל אף במנותק מארועי השעה. נסיבות אלה מצדיקות, על פי הטענה, דיון בעתירה ציבורית בבית משפט זה.

5. עוד טוען העותר כי, אף שגדר התערבות בית משפט זה בהחלטות היועץ המשפטי לממשלה הוא מצומצם, החלטותיו בענייני חקירה פלילית והגשת כתבי אישום אינן חסינות מביקורת שיפוטית. ביקורת כזו תתכן מקום שחל משגה היורד לשורשו של ענין בשיקול הדעת של היועץ המשפטי ובדרך פעולתו. במקרה זה חל משגה כזה, המצדיק התערבות שיפוטית לתיקונו.

עמדת באי כח הנשיא

6. עמדת באי כח נשיא המדינה נחלקת לשני מישורים: המישור המושגי והמישור המעשי. במישור המושגי נטען כי יש לאמץ את עמדת העותר לפיה החסינות הדיונית בפני דיון פלילי הנתונה לנשיא המדינה מתפרשת על פני כל ההליכים הפליליים הקודמים להגשת כתב אישום, ובהם חקירה פלילית, חיפוש, מעצר, תפיסת מוצגים, וכיוצא באלה. עם זאת, במישור המעשי, מאחר שהחקירה הפלילית כבר נערכה, והיועץ המשפטי קיבל החלטה ראשונית ביחס לחומר זה, עומד הנשיא על קיום שימוע בעניינו, כדי שתיתן לו האפשרות להציג את גרסתו באופן מלא. פרקליטי הנשיא אף הודיעו כי הם נערכים עתה לשימוע, הלכה למעשה;

7. וביתר פירוט: טוענים באי כח הנשיא כי במישור המשפטי, הוראת החסינות הדיונית שבסעיף 14 לחוק היסוד מתפרשת על כל הפעולות הקודמות להגשת כתב אישום כנגד נשיא, ובכללן חקירה פלילית, חיפוש, ותפיסת מוצגים. את התיבה "דין פלילי" שבסעיף 14 יש לפרש בהרחבה ככוללת את כל הליכי הדין הפלילי מתחילתם ועד סופם, ואין מקום להצר את תחולת החסינות הדיונית של הנשיא רק לשלב הגשת כתב אישום והמהלכים שבעקבותיו, אלא להחילה על פני כל מהלך שהוא במסגרת ההליך הפלילי. פרשנות רחבה זו מתחייבת, על פי הנטען, מהשוואה לחסינות חברי הכנסת, שניתנה להם בחוק חסינות מפני חיפוש, האזנות סתר ומעצר, שהרי אין להניח כי חסינות נשיא המדינה צרה יותר מזו של חבר כנסת.

8. באי כח הנשיא מתייחסים לעמדה שננקטה על ידם בבג"צ 8296/06 ע"ד פוקס נ' נשיא המדינה בו הודיעו בשם הנשיא כי אם לאחר השימוע שייערך לנשיא יחליט היועץ המשפטי על הגשת כתב אישום בעניינו, יפרוש הנשיא מתפקידו כדי לאפשר את

העמדתו לדין פלילי. טענת באי כח הנשיא הינה כי אין בעמדה שננקטה על ידם באותו הליך כדי לבטא במשתמע הסכמה לפרשנות הצרה בה מחזיקה המדינה לענין היקף התפרשותה של החסינות הדיונית של הנשיא. העמדה שבוטאה באותו הליך הינה עמדה שננקטה במישור הציבורי, להבדיל מעמדה משפטית ביחס לעצם חוקיות הליכי החקירה הפלילית שננקטו בעניינו של הנשיא. הביטוי שניתן לנכונות הנשיא להתפטר מתפקידו באם יתקיימו התנאים לכך לאחר השימוע שיקפה עמדה אשר נבעה מנורמות ציבוריות שהנשיא החליט לפעול על פיהן, ולא מעמדה משפטית שננקטה על ידי באי כוחו. ומעבר לכך: החסינות הדיונית המוענקת לנשיא על פי סעיף 14 לחוק היסוד איננה קניינו הפרטי של הנשיא המכהן, אשר ברצותו הוא מקיימה וברצותו הוא מוותר עליה. במהלך הדיון שהתקיים בעתירה הבהירו באי כח הנשיא כי בנסיבות שנוצרו, ולאור העובדה שהחקירה הפלילית בעניינו של הנשיא כבר נערכה, עומד הנשיא על זכותו לקיים את השימוע, והוא בפועל נערך לכך. עם זאת, צוות ההגנה של הנשיא שומר על זכותו להעלות במסגרות דיוניות אחרות טענות שונות לגבי חוקיות החקירה הפלילית שהתנהלה, החיפוש שנערך, תפיסת מוצגים שבוצעה, ושאר הליכים הקשורים בכך, העומדים, על פי הטענה, בסתירה הן לחסינות המהותית הנתונה לנשיא במילוי תפקידו על פי סעיף 13 לחוק היסוד, והן בסתירה לחסינות הדיונית מפני דיון פלילי, הנתונה לו מכח סעיף 14 לחוק. אף שהנשיא לא התנגד בשעתו להליכי החקירה, החיפוש ותפיסת המוצגים שנערכו בעניינו, אין לראות בכך הכשר להפרת החסינות העומדת לו, על שני היבטים, ולהשלכות העלולות להיות להפרה כזו על ראיות שנתפסו, על עדויות שנגבו, ועל הליכים שונים שבוצעו במהלך החקירה הפלילית.

9. בסופו של דבר, עומדים באי כח הנשיא על רצונם לקיים את השימוע, ומבקשים לדחות את העתירה, תוך שמירת השגותיהם לענין חוקיות ההליכים הפליליים שבוצעו עד כה למסגרות דיוניות אחרות.

עמדת המדינה

10. המדינה בטיעוניה אינה חולקת על עמדת העותר, ככל שהיא נוגעת לסעד השני המבוקש בעתירה. אין מחלוקת בין הצדדים כי אין להעמיד נשיא לדין פלילי כל עוד הוא מכהן בתפקידו. הסוגיה שבמחלוקת מתמקדת, איפוא, בסעד הראשון המבוקש בעתירה, והוא – האם הליך שימוע לנשיא המדינה בעקבות השלמת החקירה הפלילית בעניינו נכלל בגדר החסינות הדיונית הנתונה לו על פי סעיף 14 לחוק היסוד. עמדת המדינה בשאלה זו היא כי החסינות הדיונית בפני דיון פלילי הנתונה לנשיא מתמקדת בהגשת כתב אישום, בהעמדה לדין פלילי, ובניהול משפט פלילי, ואיננה משתרעת על

ההליכים המוקדמים שיש לנקוט בהם קודם להעמדה לדין. לפיכך, הליך השימוע אינו מצוי תחת מיטריית החסינות הדיונית, ואין מניעה מלקיימו.

11. טוענת המדינה כי החסינות בפני דיון פלילי שבה מדבר סעיף 14 לחוק היסוד עניינה בהליך הנוגע להגשת כתב אישום, ולהעמדה לדין פלילי והיא איננה מתפרשת על הליכים קודמים לכך, ובכללם חקירה פלילית, גיבוש תשתית ראייתית ראשונית, קבלת החלטה עקרונית ראשונית בידי היועץ המשפטי בדבר אפשרות העמדה לדין של הנשיא, וקיום שימוע לנשיא הנחקר בעקבות החלטה כזו. עמדה זו, כנטען, נשענת על ארבעה יסודות: ראשית, נוסחו המילולי של סעיף 14 לחוק היסוד, המדבר בחסינות הנשיא בפני הבאה לדין פלילי; משמעות הדבר היא כי לא יוגש כתב אישום נגד נשיא אלא אם התפטר קודם לכן מתפקידו; שנית, בפרקטיקה שננקטה בעבר, נחקר נשיא מכהן בחקירה פלילית, והחסינות הדיונית לא חסמה חקירה כזו. שלישית, תיקון סעיף 22 לחוק היסוד בענין הפסקה זמנית של כהונת הנשיא אוצר בתוכו אפשרות של הפסקה מטעמים שונים, ובכללם גם קיומה של חקירה פלילית כנגד הנשיא. הדבר עולה בבירור מדברי ההסבר להצעת החוק, שהתייחסו לתיקון האמור; האפשרות לקיים חקירה פלילית כנגד נשיא מכהן כאמור, מניחה, במשתמע, גם קיום שימוע ושאר הליכים מוקדמים בטרם קבלת החלטה על הגשת כתב אישום. ורביעית – בפסיקה קודמת של בית משפט זה בבג"צ 8296/06 עו"ד יוסי פוקס נ' נשיא המדינה נדחתה במשתמע טענה דומה שהועלתה, ואגב כך נקטו באי כח נשיא המדינה בעמדה כי אין מניעה משפטית לנקוט בהליכים פליליים שונים בעניינו של הנשיא המכהן טרם החלטה על הגשת כתב אישום בעניינו. הם אף התחייבו לכך כי אם לאחר שימוע שייערך לנשיא יחליט היועץ המשפטי להגיש כתב אישום, כי אז הנשיא יודיע על התפטרותו כדי לאפשר הגשת כתב אישום נגדו. גם הנחתם שלהם היתה, איפוא, כי החסינות הדיונית חלה על הגשת כתב אישום והעמדה לדין פלילי של נשיא המדינה, והיא אינה מתפרשת על הליכים פליליים הקודמים להגשת האישום.

הכרעה

12. דין העתירה להידחות על הסף וגם לגופה. בניתוח הטעמים שיובאו לעיל יובהר כבר בראשונה כי הדיון מתמקד בסעד הראשון המבוקש בעתירה – קרי: מניעת קיומו של הליך השימוע של הנשיא. הסעד השני המבוקש התייתר, משאין מחלוקת כי אין להעמיד לדין פלילי נשיא מכהן כל עוד הוא מחזיק בתפקידו.

13. העתירה בענייננו היא עתירה ציבורית. לעותר אין נגיעה ישירה או עקיפה לענייננו של נשיא המדינה המכהן. הוא הגיש את העתירה כמי שמייצג אינטרס ציבורי כללי, הכרוך בשמירה על מעמדה הייחודי של כהונת נשיא המדינה, בבחינת אינטרס החורג אף מענייננו של הנשיא המכהן הנוכחי.

מעמדה של העתירה הציבורית שלפנינו מעלה שאלות סף בשני מישורים, ואלה כרוכות זו בזו: האחת – האם ראוי להיזקק לעתירה ציבורית בענין הקשור קשר ישיר לענייננו של נשיא מדינה מכהן, מקום שהסעד האופרטיבי המבוקש בה – למנוע את הליך השימוע נכון לעת זו – אינו מתיישב עם רצונו ועמדתו של הנשיא; השניה – האם לוקה העתירה הציבורית בשיהוי ניכר ומהותי שדי בו כדי לדחותה על הסף.

מעמד העתירה הציבורית

14. סוגיית המעמד של העותר הציבורי בבית המשפט הגבוה לצדק היא סוגייה מוכרת, והיותה נושא לפיתוח הילכתי לאורך השנים. מתפיסה צרה ודווקנית של דיני המעמד, אשר חייבו בעבר קיום אינטרס ישיר לעותר ביחס לנושא העתירה כתנאי לפתיחת שערי בית המשפט הגבוה לצדק, הרחיבה ההלכה הפסוקה במהלך השנים את זכות העמידה של העותר הציבורי כדי לאפשר ביקורת שיפוטית בעניינים בעלי אופי ציבורי הנוגעים לקידומו של שלטון החוק, לאכיפת עקרונות חוקתיים, ולתיקון פגמים מהותיים בפעולת המינהל הציבורי. בנסיבות כגון אלה, הוכרה זכות העמידה של העותר הציבורי גם מקום שאין לו נגיעה אישית ישירה לנושא העולה בעתירה (בג"צ 651/03 האגודה לזכויות האזרח נ' יו"ר ועדת הבחירות, פד"י נז(2) 62, 68; דנג"צ 4110/92 הס נ' שר הבטחון, פ"ד מח(2) 811, 812; בג"צ 852/86 אלוני נ' שר המשפטים, פ"ד מא(2) 1; בג"צ 1/81 שירן נ' רשות השידור, פ"ד לה(3) 365). המדיניות השיפוטית בסוגיית המעמד הושפעה על ידי תפיסות היסוד הערכיות בדבר מקומה של ביקורת השיפוטית בהגנה על שלטון החוק ובפיקוח על תקינות פעולתו של המינהל הציבורי (בג"צ 910/86 רסלר נ' שר הבטחון, פד"י מב(2) 441, 462; זמיר, הסמכות המינהלית, כרך א' עמ' 3-81). עם זאת, בצד הרחבת תחום פרישתה של זכות העמידה בפני בית המשפט הגבוה לצדק נשמר העיקרון לפיו בית המשפט לא ייעתר, דרך כלל, לעתירה ציבורית מקום שברקע הענין מצויים אדם או גוף המהווים מושא ישיר סביבו נע נושא העתירה, וכאשר הם עצמם אינם פונים לבית המשפט בבקשת סעד בעניינם. משקיים נפגע ישיר מפעולה שלטונית, והוא עצמו אינו פונה בבקשת סעד

לבית המשפט, לא ייענה, דרך כלל, עותר ציבורי הפונה בעתירה כללית בעניינו. הסייג האמור שהגביל את הרחבת זכות העמידה של העותר הציבורי נועד לתחום את העתירה הציבורית אל תוך מסגרת מוגדרת שבה נדרש להעמיד במבחן שיפוטי פעולה שלטונית בעלת השלכה ציבורית חשובה, אך במקום שבו אין נפגע ישיר שהענין נוגע לו. מקום שקיים נפגע כזה והוא אינו עותר, ייחשב העותר הציבורי כמתערב במחלוקת לא לו, ופנייתו תידחה (בג"ץ 1759/94 סרוזברג נ' שר הבטחון, פ"ד נה(1) 625, 631; בג"ץ 4112/99 עדאללה, המרכז המשפטי נ' עיריית תל-אביב, פ"ד נו(5) 393, 442; בג"ץ 2148/94 גלברט נ' יו"ר ועדת החקירה לבדיקת ארועי הטבח בחברון, פ"ד מח(3) 573, 579). הטעמים לסייג זה נעוצים, בין היתר, בתפיסה לפיה מקום שאדם המושפע מפעולה שלטונית אינו עותר כנגדה, משמעות הדבר היא כי אין מקום וצורך אמיתי בהתערבות שיפוטית; כן יש להניח כי עותר ציבורי המתערב במחלוקת לא לו אינו מצוייד במכלול הנתונים והפרטים הצריכים לענין, המצויים מטבע הדברים בידיו של הנוגע בדבר. ומעבר לכך: פעמים, עשויים עמדתו של העותר הציבורי והסעדים המבוקשים על ידיו לעמוד בסתירה ישירה לאינטרס של הפרט הנוגע בדבר, ואף לפגוע בו. בנסיבות כגון אלה, עלולה העתירה הציבורית להפוך חרב פיפיות, הפוגעת במי שמוחזק בעיניה כנפגע הטעון סעד.

15. ראוי להוסיף כי הסייג האמור כפוף אף הוא ליוצא מן הכלל. במקרים נדירים, עשוי בית המשפט להידרש לעתירה ציבורית גם מקום שקיים נפגע ישיר שנושא העתירה נוגע לו אך הוא אינו עותר, וזאת כאשר הסוגיה המועלית בעתירה הינה בעלת חשיבות חוקתית מן המעלה הראשונה, המתפרשת מעבר למחלוקת הפרטנית, וקשורה בגרעינה ליסודותיו של המשטר הדמוקרטי ולזכויות האדם. כך, למשל, נהג בית משפט זה בעתירה ציבורית בנושא תקינות הליכי בחירות, המצויים בלב המשטר הדמוקרטי וחופש הביטוי הפוליטי (פרשת האגודה לזכויות האזרח, בעמ' 73-62; ז' סגל, זכות העמידה בבית המשפט הגבוה לצדק, 1993, עמ' 253). בנסיבות כגון אלה, חשיבות הביקורת השיפוטית שנועדה להגן על ערכי היסוד של שיטת הממשל גוברת אף על הכלל כי אין להיענות לעותר ציבורי המתערב בריב לא לו.

16. בעניינו, מבקש העותר הציבורי למנוע את קיום הליכי השימוע בעניינו של נשיא המדינה המכהן. אמנם, פניה של העתירה הציבורית מופנות לבחינת העיקרון הכללי העומד ביסוד החסינות הדיונית שחשיבותו משתרעת מעבר לעניינו של הנשיא המכהן הנוכחי. אולם פועל יוצא מהיזקקות לעתירה העקרונית הכללית ולסעד המבוקש בה הוא מניעת קיום הליך שימוע מהנשיא הנוכחי, לאחר שהיה נתון לחקירה פלילית ממושכת. לעתירה העקרונית יש, איפוא, השלכה ישירה על נשיא המדינה המכהן נכון

לעת זו. ככזו, העתירה הציבורית אחוזה ושלובה, כמארג שתי וערב, בין הסוגיה העקרונית הכללית שהיא מעלה לבין השלכתה הישירה על בעל הדבר שעניינו מושפע במישרין מהסעד המבוקש בה. הנשיא לא עתר, הוא עצמו, לקבלת סעד למניעת הליך השימוע. היפוכו של דבר: בתגובתו כמשיב לעתירה זו הוא ביקש לדחותה, והוא עומד על כך כי הליך השימוע יתקיים כסדרו, בבחינת ציפייה סבירה וטבעית מבחינתו בעקבות הליכי החקירה הפלילית שהתקיימו בעניינו. מתן הסעד המבוקש בעתירה הציבורית עומד, איפוא, בסתירה בולטת למצב הדברים הרצוי והמתבקש מבחינת הנשיא הנחקר. הדיון בסוגיה הכללית העולה בעתירה עלול לפגוע באדם המושפע במישרין מהסעד המבוקש בה. יתר על כן: מאחר שהעתירה הוגשה לאחר שהחקירה הפלילית נערכה, והיא מתמקדת בענין השימוע בלבד, יש קושי להשקיף על הסעד המבוקש בה כמתיישב עם דרישות הצדק: החקירה הפלילית התקיימה ללא עוררין, וללא הפרעה, והיא כיום, בעיקרה, נחלת העבר; האם שורת הצדק הולמת מצב בו יימנע כיום מהנשיא מלפרוש את גרסתו לחשדות המועלים נגדו במסגרת שימוע, וייגזר עליו להמתין לצורך כך עד לעת שלאחר הפסקת כהונתו?

17. זהו מקרה שבו העתירה הציבורית מבקשת סעד העומד בסתירה חזיתית לאינטרס הלגיטימי של בעל הדבר, המושפע במישרין מנושא העתירה, ועלול להיפגע אילו היא נתקבלה. מציאות זו מקעקעת את יסודותיה של העתירה הציבורית ושוללת את זכות המעמד של העותר הציבורי בנסיבות ענין זה. עניינה הכללי של עתירה זו צריך להידחות בפני עניינו של בעל הדבר, העומד על זכותו בגדרו של ההליך הפלילי. העתירה הציבורית, המבקשת, כביכול, להגן על מוסד הנשיאות מפני פגיעה, מובילה מהלך שיש בו פגיעה ישירה בנשיא המכהן, ולמהלך כזה אין להיזקק. התלות הישירה בין תכליתה הכללית של העתירה לבין השפעתה המיידית על הנשיא המכהן, והפער העמוק הקיים בין הסעד המבוקש בה לבין שלילת סעד זה בידי הנשיא מצדיקים את דחיית העתירה הציבורית על הסף (בג"צ 4068/06 שמואל לם נ' בית הדין הארצי לעבודה, תק-על 2006(3) 2880; בג"צ 1406/06 אסקין נ' מדינת ישראל, פד"י נז(3) 603).

18. יתר על כן, נושא העתירה הציבורית, המתמקד בעיקרו בהליך השימוע של הנשיא, אינו מעלה, כשלעצמו, סוגיה חוקתית מן המעלה הראשונה המצדיקה היזקקות לעתירה חרף קיומו של אדם העלול להיפגע במישרין מהתערבות זו. השאלה האם חסינותו הדיונית של נשיא המדינה מתפרשת על פני הליך שימוע היא אמנם שאלה בעלת חשיבות ציבורית כללית, אך אין היא מאותן שאלות הפורטות על עצב החיים הרגיש והחשוב ביותר של הדמוקרטיה החוקתית של מדינת ישראל; משכך, אין הצדקה

גם מבחינה זו לסטות מן החריג המוכר לעקרון זכות העמידה של העותר הציבורי, חריג שמכוחו עותר כזה לא יישמע מקום שישנו גורם המושפע במישרין מנושא העתירה, אשר נמנע, הוא עצמו, מלפנות לבית המשפט. על אחת כמה וכמה כך הוא, כאשר הסעד המבוקש בעתירה הציבורית עלול לפגוע באותו גורם.

19. סיכומו של דבר: הגישה הליברלית בה נוקט בית משפט זה בפתיחת שעריו לעותר הציבורי אין משמעה "משום הכרה כללית בקיומה של העתירה הציבורית (Actio Popularis) אלא אך קו מנחה כללי, המאפשר לבית המשפט, תוך הפעלת שיקול דעת, את פתיחת שעריו במקרה המתאים, כדי שיידונו עתירות בעלות אופי ציבורי-חוקתי" (בג"צ 428/86 ברזלי נ' ממשלת ישראל, פד"י מ(3) 505 עמ' 559). מהטעמים שפורטו לעיל, אין מקום לעתירה ציבורית, זו ודינה להימחק על הסף.

שיהוי

20. העתירה עוסקת בחסינותו הדיונית של נשיא המדינה ככל שהיא נוגעת להליך השימוע. הליך השימוע אינו עומד לעצמו. הוא חוליה בלתי ניתנת לניתוק מהליך החקירה הפלילית, הקודמת להחלטתו הסופית של היועץ המשפטי לממשלה באשר להגשת כתב אישום והעמדה לדין פלילי. השימוע הוא השלב האחרון מבין המהלכים המיקדמיים הננקטים קודם להגשת כתב אישום, פועל יוצא מקיום החקירה הפלילית, שנועד לאפשר לנחקר להציג את גרסת הגנתו בפני הגורם המוסמך, קודם לקבלת החלטה סופית בשאלת העמדתו לדין.

21. אף שהעתירה מעלה לדיון את היקף החסינות הדיונית של הנשיא ביחס להליך השימוע שטרם נתקיים, לא ניתן להשקיף עליה במנותק מהליך החקירה הפלילית וכל יתר ההליכים המיקדמיים להגשת כתב אישום. במובן זה, לוקה העתירה בשיהוי כבד. העותר הציבורי לא פנה בעתירה למנוע את הליכי החקירה הפלילית והניח להליכים אלה להיערך. הוא פנה לערכאה זו בבקשה לסעד למנוע את השימוע כחוליה אחרונה ובלתי מנותקת מהליך החקירה הפלילית. השיהוי שלוקה בו העתירה ביחס למהלכים הפליליים המיקדמיים דבק ממילא גם בסעד הצר המבוקש עתה ביחס לשימוע. מאחר שהשימוע הוא מהלך השלוב בחקירה הפלילית עד לבלי הפרד, ומשחל שיהוי כבד בהעלאת סוגיית החקירה הפלילית לביקורת שיפוטית, ממילא, פגם השיהוי דבק גם בסוגיה הנוגעת לשימוע, האחוזת ושלובה במהלך החקירה הכולל. במיוחד כך, נוכח הפגיעה העלולה להיגרם לנשיא מהיזקקות לעתירה, חרף השיהוי שחל בה.

22. בעתירה זו מתקיים שיהוי סובייקטיבי, שיהוי אובייקטיבי, ולא מתקיים בה יסוד של פגיעה בשלטון מן הסוג העשוי, בתנאים מסוימים, להצדיק היזקקות לעתירה חרף חלוף הזמן (ע"מ 2273/03 אי התכלת נ' החברה להגנת הטבע; ע"מ 7142/01 הועדה המקומית לתכנון ובנייה – חיפה נ' החברה להגנת הטבע, פד"י נו(3) 673, 679; ע"א 6805/99 תלמוד תורה נ' ועדה מקומית לתכנון ובנייה ירושלים, פד"י נז(5) 433, 448-9; בג"צ 8378/96 חביש נ' השר לענייני דתות, פד"י נא(1) 145, 159). בג"צ 940/04 אבו טיר נ' המפקד הצבאי, פד"י נט(2) 320).

23. מבחינת השיהוי הסובייקטיבי, ברי כי התנהגות העותר מצביעה על השתהות ארוכת-טווח בפנייה לערכאות בסוגיה אותה ביקש להעמיד לדיון; שיהוי אובייקטיבי התקיים במובן זה שמציאות הדברים בשטח השתנתה, ובמהלך הזמן עד להגשת העתירה התנהלה מסכת חקירה ענפה אשר בינתיים הושלמה בעיקרה. מעבר לכל אלה, אין לפנינו מצב שבו הגנה על ערך שלטון החוק מצדיק התעלמות מן השיהוי והיזקקות לעתירה חרף מעבר הזמן. היפוכו של דבר: היזקקות לעתירה שהוגשה תוך שיהוי כבד היא העלולה לפגוע בציפייתו הלגיטימית של הנשיא המכהן להציג את גרסת הגנתו, בבחינת חוליה המסכמת את הליך החקירה שהושלם בעיקרו. היזקקות לעתירה היא העלולה לפגוע בעקרון נטוע בהליך הפלילי, המאפשר לנחקר, בתנאים שהחוק התיר, להציג בהרחבה את גרסתו להאשמות המועלות נגדו בעקבות חקירה פלילית שהושלמה, ולאפשר לו בדרך זו לבסס את הגנתו, העשויה להיות בעלת השפעה מכרעת על הליך קבלת ההחלטה לעניין הגשת כתב אישום בעניינו.

24. שאלת השיהוי נתונה לשיקול דעת שיפוטי והיא פרי איזון בין שלושת היסודות האמורים – שיהוי סובייקטיבי, שיהוי אובייקטיבי, וחשש פגיעה בשלטון החוק. יש לייחס משקל יחסי לכל אחד מיסודות אלה על פי נסיבות ענין נתון (בג"צ 1262/06 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' סיעת ש"ס, תק-על 2006(1) 2983 פסקה 11; ע"מ 8723/03 עיריית הרצליה נ' ועדה מקומית לתכנון ובנייה חוף השרון פד"י נח(6) 728, 734-5; בג"צ 1135/04 אדם טבע ודין נ' הצוות המלווה לענין תמ"א 31, פד"י נט(4) 784, 789). בנסיבות מקרה זה, עקרון השיהוי על שלושת יסודותיו מביא אף הוא לתוצאה כי דין העתירה להידחות על הסף.

25. ניתן היה להסתפק בטעמי הסף לדחייתה של העתירה. עם זאת, אתיחס גם לטעמים שבמהות בגינם ראויה העתירה להידחות גם לגופה; זאת, לא רק על שום חשיבותו של הנושא, אלא, ובעיקר, נוכח עמדתם של באי כח הנשיא, אשר בטאו בטיעונם הסכמה עם תפיסתה המשפטית של העתירה בהתייחסותה להיקף התפרשותה

הרחב של החסינות הדיונית של הנשיא, ונוכח ההשלכות של עמדה זו על מהלכי החקירה הפלילית שנערכה.

טעמי מהות

חסינות נשיא המדינה

26. העתירה מעלה לדיון את שאלת היקף התפרשותה של החסינות הדיונית של נשיא המדינה בפני דיון פלילי על פי סעיף 14 לחוק היסוד. היא מתמקדת בשאלת חלות החסינות הדיונית על הליך השימוע הפלילי, האחוז והשלב בהליך החקירה הפלילית.

27. על פי סעיף 1 לחוק היסוד, "בראש המדינה עומד נשיא". הנשיא עומד מעל לשלוש רשויות השלטון, והוא "מגלם באישיותו את המדינה" (דברי השופט ח. כהן בד"נ 13/60 היועץ המשפטי לממשלה נ' מתאנה, פד"י טז(1) 465,430). "הנשיא בישראל הוא 'ראש המדינה'... הוא מעין רשות נוספת בצד ארבע הרשויות הרגילות (המחוקקת, המבצעת, השופטת והמבקרת). על פי התפיסה הקונסטיטוציונית שלנו, הוא מסמל את המדינה. הוא אינו חלק במאבקי הכוח במדינה. הוא עומד מעל לפוליטיקה היומיומית..." (דברי השופט ברק בפרשת ברזילי, שם, בעמ' 605). הוא מייצג "ערכים של מוסר חברתי שאינם שנויים במחלוקת פוליטית, אך לעיתים מן הצורך להזכירם לציבור" (מ. לנדוי, חוק יסוד: נשיא המדינה, פירוש לחוקי היסוד בעריכת יצחק זמיר, 1994, עמ' 51). הנשיא נהנה ממעמד ציבורי מיוחד; מעמדו הרם והנפרד מיתר רשויות השלטון מבליט את אי תלותו. מעמדו מסמל את המדינה, ואת ערכיה המוסריים והדמוקרטיים.

28. למעמדו של הנשיא, כמי שמסמל באישיותו את המדינה, נילוים מאפיינים מיוחדים ופריבילגיות שונות, שהעיקרית שבהן היא החסינות המוקנית לו בחוק היסוד. בגדר החסינות המוקנית לנשיא, יש להבחין בין חסינות מהותית לבין חסינות דיונית. החסינות המהותית, המוסדרת בסעיף 13(א) לחוק היסוד, מקנה לנשיא חסינות לגבי כל דבר הקשור בתפקידו או בסמכויותיו. תכליתה של החסינות המהותית להגן על מעמדו כמי שעומד בראש המדינה ומעל לרשויות האחרות. החסינות המהותית מגינה על מעמדו הציבורי הרם של הנשיא, ומאפשרת לו למלא את תפקידו וסמכויותיו בלא חשיפה להליכים משפטיים העלולים לפגוע בכבודו, הן בעת מילוי תפקידו והן לאחר פרישתו. החסינות המהותית מכוונת לתכלית מרכזית אחת והיא – הגנה על מעמדו של נשיא המדינה וכבוד משרתו ככל שהדבר נוגע לפעולותיו במסגרת תפקידו וסמכויותיו. חסינות זו עומדת לו גם לאחר תום כהונתו.

29. בצד החסינות המהותית, נתונה לנשיא חסינות בפני דיון פלילי כל עוד הוא מכהן בתפקידו. החסינות הדיונית חלה מעצם טיבה על עניינים שאינם קשורים בתפקידו או בסמכויותיו של הנשיא, שלגביהם נתונה לו חסינות מהותית לצמיתות. סעיף 14 לחוק היסוד מדבר בחסינות הדיונית, וזו לשונו:

“חסינות בפני דיון פלילי
נשיא המדינה לא יובא לדין פלילי;
התקופה שבה נמנעת מכח סעיף זה הבאתו של נשיא
המדינה לדין בשל עבירה, לא תבוא במנין תקופת
ההתיישנות של אותה עבירה.”

החסינות הדיונית בפני דיון פלילי נתונה לנשיא למשך תקופת כהונתו בלבד. לאחר סיום כהונתו, ניתן להעמידו לדין על עבירה שעבר, בין בזמן כהונתו ובין קודם לכן, ואשר אינה קשורה לתפקידו. לצורך כך, מוארכת תקופת ההתיישנות בגין אותה עבירה שאורכה כאורך תקופת החסינות. החסינות היא, איפוא, “חסינות מעכבת” בלבד לענין ההתיישנות (לנדוי, שם, עמ' 55).

30. הרציונל הטמון בחסינות הדיונית הנתונה לנשיא המדינה נועד לשלב בין שתי תכליות: האחת – ההגנה על עקרון שלטון החוק והשוויון בפני החוק, המחייבים התייחסות לנשיא כאל אחד האדם בכל הנוגע לפעולותיו שאינן קשורות לתפקידו כנשיא. תכלית זו כופפת את נשיא המדינה, ככל אזרח, למערכת הדין הפלילי לגבי מעשיו שנעשו הן בטרם נבחר לנשיא והן בעת כהונתו; השנייה – תכלית ההגנה על מוסד הנשיאות, הדוחה את הבאתו לדין פלילי של נשיא המדינה בגין מעשים שאינם קשורים בתפקידו עד לאחר סיום כהונתו. החסינות הדיונית מתלה ומעכבת את אכיפתו של ההליך הפלילי על נשיא המדינה עד לעת שבה יחדל מכהונתו, שאז עליו לתת את הדין כאחד האדם. שילוב תכליות זה מגשים, מצד אחד, את מטרת השמירה על כבוד מעמדו של נשיא המדינה; מצד שני, הוא מותיר בעינה את אחריותו במסגרת הדין הפלילי, גם אם אכיפתו של ההליך הפלילי נדחית עד לאחר פרישתו מהכהונה. מגמות משולבות אלה מקרינות על שאלת היקפה של החסינות הדיונית הנתונה לנשיא מבחינת תחולתה על שלבים שונים בהליך הפלילי, הקודמים לשלב הגשת כתב האישום וההעמדה לדין.

היקף התפרשותה של החסינות הדיונית

31. מושכלות ראשונים הם כי ההליך הפלילי שנועד לאכוף את הנורמות העונשיות הוא הליך רב-שלבי. הוא מורכב מפעולות שונות המתבצעות קודם לגיבוש כתב אישום.

פעולות אלה כוללות חקירה פלילית, שבמסגרתה ננקטים צעדים שונים הנדרשים למיצוייה; הליך של שימוע, הכפוף לתנאים שנקבעו לכך בחוק, ובעקבותיהם החלטת היועץ המשפטי בדבר הגשת כתב אישום. בעקבות ההעמדה לדין, נפתחים הליכי המשפט, שגם להם שלבים שונים, עד להכרעת הדין הסופית.

32. החסינות הדיונית הנתונה לנשיא על פי סעיף 14 לחוק היסוד מדברת בחסינות מפני הבאה לדין פלילי. הביטוי "הבאה לדין פלילי" משמעו, לכאורה, הגשת כתב אישום והעמדה לדין פלילי. שאלה היא האם יש לפרש את החסינות הדיונית מפני הבאה לדין פלילי בהרחבה, כחלה לא רק על שלב הגשת כתב אישום והעמדה לדין אלא גם על כל פעולה הקודמת להם בהליך הפלילי, ובכלל זה חקירה משטרתית, שימוע, וכיוצא באלה; או שמא יש לפרשה בצמצום, כחלה רק על אותו שלב בהליך הפלילי, הנפתח בהגשת כתב האישום ובהעמדה לדין, בעוד הפעולות המקדימות לכך אינן כלולות בגידרה של החסינות.

33. הוראת החוק בדבר החסינות הדיונית הנתונה לנשיא המדינה מצריכה מעשה פרשנות. פרשנות החקיקה נלמדת מניתוח תלת-שלבי, המתמזג להווייה פרשנית הרמונית אחת: לשון הנורמה, תכלית הנורמה, ומקום שתתכנה מספר תכליות אפשריות לנורמה – הפעלת שיקול דעת שיפוטי לבחירת התכלית הראויה מבין התכליות השונות (א. ברק, פרשנות במשפט, פרשנות החקיקה, כרך ב', עמ' 81-80). הלשון היא האמצעי העיקרי שבאמצעותו מועבר המסר הפרשני, והיא היסוד עליו נבנה הפירוש התכליתי. המסגרת הלשונית קובעת את גבול התפרשותה של הנורמה המשפטית (בג"צ 267/88 רשת כוללי האידרא נ' בית המשפט לעניינים מקומיים, פד"י מג(3) 728, 736). מבין המשמעויות הלשוניות השונות, יש לבחור במשמעות המגשימה באופן המלא ביותר את תכלית החקיקה (ד"נ 40/80 קניג נ' כהן, פד"י לו(3) 701, 715; ע"א 176/84 ברקסון נ' מנהל מס שבח, פד"י מ(2) 589, 593; ע"מ 2273/03 אי התכלת נ' החברה להגנת הטבע, (טרם פורסם) פסקה 59).

34. תכליתה של הנורמה נשאבת מהמיתחם המילולי שעוצב בידי המחוקק, והיא נגזרת מהמטרות, הערכים, המדיניות והפונקציות החברתיות שהנורמה בקשה להגשים. תכלית החקיקה היא סובייקטיבית ואובייקטיבית (בג"צ 693/91 אפרת נ' הממונה על המירשם, פד"י מז(1) 749, 763). התכלית הסובייקטיבית משקפת את כוונתו הקונקרטי של יוצר הנורמה ואת המטרות והיעדים שהוא ביקש להגשים. על תכלית זו ניתן ללמוד מהלשון, מההיסטוריה החקיקתית ומהרקע הכללי שביסוד היצירה החקיקתית. התכלית האובייקטיבית משקפת את המטרות והיעדים השזורים במערך

הנורמטיבי הכולל, כפי שהוא משתקף בעקרונות היסוד של השיטה כולה, הבנויה על יסודות של משטר דמוקרטי מודרני (ברק, פרשנות החקיקה, עמ' 3-202; בג"צ 953/89 אינדור נ' ראש עיריית ירושלים, פד"י מה(4) 683, 688; בג"צ 6427/02 התנועה לאיכות השלטון נ' הכנסת, תק-על 2006(2) 1559, פסקה 23 לפסק דינו של הנשיא ברק; ברק, פרשנות תכליתית, תשס"ג, עמ' 131 ואילך).

35. בענייננו, המושג העומד לפרשנות הוא הביטוי "נשיא המדינה לא יובא לדין פלילי" בהקשר לחסינות הדיונית הנתונה לו. הפירוש המילולי של מושג זה משתלב בפירוש התכליתי למערך הרמוני אחד שיש ביניהם התאמה פנימית. הפירוש הראוי של מושג זה הוא כי החסינות הדיונית נתונה לנשיא המדינה ביחס לשלב ההעמדה לדין וממנו והלאה. חסינות זו איננה מתפרשת על שלבים הקודמים להעמדה לדין, ובכלל זה החקירה הפלילית והליך השימוע. שלבים קודמים אלה בהליך הפלילי מצויים מחוץ לגדרה של החסינות הדיונית, ולכן ניתן לנקוט בהם ביחס לנשיא מכהן.

הפרשנות המילולית

36. לשונו של סעיף 14 לחוק היסוד מדברת בהסדר חסינות דיונית צר בהיקפו. נאמר בו כי "נשיא המדינה לא יובא לדין פלילי". המילים "לא יובא לדין פלילי" משמעותן, כפשוטן, כי הנשיא לא יועמד לדין פלילי. העמדה לדין פלילי הוא שלב מבין שלבי ההליך הפלילי, שקדמו לו פעולות שונות של גורמי אכיפת החוק ובהן – חקירה פלילית ופעמים גם הליך שימוע. הניסוח המילולי המגביל את החסינות הדיונית להעמדה לדין פלילי, ובמשתמע גם לכל שלבי ההליך הפלילי הבאים בעקבותיה, מוציא מגדרו פעולות מיקדמיות לשלב ההעמדה לדין, שעל פי פשוטו של כתוב אינן כלולות בחסינות. יוצא, איפוא, כי הניסוח הלשוני של סעיף 14 לחוק היסוד תומך במתן פרשנות צרה לחסינות הדיונית הנתונה לנשיא, שאינה מתפרשת על פני חקירה פלילית ושימוע הקודמים לשלב הגשת כתב אישום והעמדה לדין.

37. תמיכה נוספת למסקנה זו, הנלמדת מלשון החוק, ניתן להסיק מהוראת סעיף 15 לחוק היסוד הקובע:

עדות

"נדרש נשיא המדינה למסור עדות, תיגבה העדות במקום ובמועד שייקבעו על דעת נשיא המדינה".

הוראה זו משמיעה כי נשיא מדינה מכהן חשוף לחובת מתן עדות, והוא אינו משוחרר מכך, אף כי מקום גביית העדות צריך להיקבע בתיאום עמו. לענין זה, חוק היסוד לא הבחין בין עדות במישור האזרחי לעדות במישור הפלילי. המיגבלה היחידה שהטיל חוק היסוד על מתן עדות בידי הנשיא היא כי הוא אינו חייב להגיד בעדות דבר שנודע לו בתפקידו כנשיא המדינה (סעיף 13(ב) לחוק היסוד). העדות בה מדבר סעיף 15 עשויה להתפרש בהרחבה גם כמסירת הודעה בחקירה משטרתית (ד. אבניאלי, חסינות אישי ציבור, 2001, עמ' 302 עמ' 302). לנדוי בחיבורו על חוק היסוד סבר כי "על פי לשונה, ההוראה שבסעיף זה אינה חלה על קבלת הודעה מאת הנשיא בחקירה משטרתית; אבל יש להניח כי הנימוס מחייב שגם בנדון זה – ייקבעו המקום והמועד על דעת הנשיא" (שם, עמ' 56) (הדגשות לא במקור). גם אם המחבר ראה לפרש את המושג "עדות" בצמצום, באופן שאינו חל על מסירת הודעה במשטרה, נראה כי לא היה בלבו ספק כי נשיא מכהן כפוף לחקירה משטרתית בעניינים שלגביהם אין לו חסינות מהותית, וכי חקירה כזו אינה נמנעת בשל חסינותו הדיונית.

38. המשמעות הלשונית של הסדר החסינות הדיונית הנתונה לנשיא מתיישבת, איפוא, עם היקף התפרשות צר של הסדר זה; על פני הדברים, נוסחה המילולי של החסינות הדיונית אינו מעמיד אופציה לשונית המתרחבת על פני הליכים הקודמים לשלב הגשת כתב אישום והעמדה לדין של נשיא מכהן.

הפרשנות התכליתית

התכלית הסובייקטיבית

39. התכלית הסובייקטיבית של החקיקה תומכת אף היא בפרשנות צרה של החסינות הדיונית הנתונה לנשיא. תכלית סובייקטיבית זו באה לידי ביטוי מפורש, בנוסף לנוסח המילולי של החוק, גם בהליך התיקון לסעיף 22 (א) לחוק היסוד בשנת תשס"ג, אשר נועד להרחיב את העילות להפסקה זמנית של כהונת הנשיא. עילות אלה הן כיום שלוש - הפסקה זמנית בשל נסיעה לחו"ל, בשל טעמי בריאות, ועל פי הודעת הנשיא לועדת הכנסת על נבצרות זמנית למלא את תפקידו (סעיף 22(א)(2) לחוק היסוד). לקראת תיקון החוק בתשס"ג נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק מיום 19.6.02 (הצ"ח 3135) כי תכלית התיקון הינה לאפשר לנשיא המדינה להודיע לועדת הכנסת כי אין הוא מסוגל למלא באופן ארעי את תפקידו מסיבות שונות, ובהן, פתיחת חקירה פלילית נגדו.

זו לשון דברי ההסבר:

"לפי המצב המשפטי הקיים, אין אפשרות לנשיא המדינה לבקש הפסקת כהונה זמנית אלא מטעמי בריאות. רק כשמגיע נשיא המדינה למסקנה כי מטעמי בריאות נבצר ממנו, דרך ארעי, למלא את תפקידו, רשאי הנשיא להודיע על כך לוועדת הכנסת, והיא רשאית לאשר את הודעתו. מוצע לאפשר לנשיא המדינה להודיע לוועדת הכנסת כי אין הוא מסוגל למלא, באופן ארעי, את תפקידו גם מסיבות אחרות. כך, למשל, אם נפתחה חקירה פלילית נגד הנשיא, יוכל להודיע לוועדת הכנסת כי אינו מסוגל, באופן ארעי, למלא את תפקידו עד תום חקירת המשטרה. תתכנה גם סיבות אחרות היכולות, באופן זמני, לפגוע ביכולתו של הנשיא למלא את תפקידו, וראוי לאפשר לו שיקול דעת בעניין זה, באישור ועדת הכנסת, ולא לכבול אותו לסדר של סיבות בריאות בלבד. לפי ההצעה, ידמה ההסדר המשפטי בנוגע לנשיא המדינה להסדר הנוהג לגבי נושאי משרות אחרים כמו שר למשל, (ראה סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה מתשנ"ב וסעיף 24(ב) לחוק יסוד: הממשלה שנתקבל בתשס"א שיחול החל מהבחירות לכנסת ה-16) או יו"ר הכנסת (ראה סעיף 20(א) לחוק-יסוד: הכנסת), שאף בנוגע אליהם לא מוגבלת הנבצרות הארעית לטעמי בריאות בלבד" (הצעות חוק, חוברת 3135, מיום 19.6.02; ההדגשה אינה במקור; ראו גם בג"צ 7466/06 ברוך מרזל נ' נשיא המדינה, תק-על 4183 (3) 2006).

40. הנחתו הסובייקטיבית של המחוקק היתה, איפוא, כי חקירה פלילית איננה נכללת בגדר חסינותו הדיונית של נשיא מכהן, ולפיכך הוא ראה לאפשר הרחבת הליך הנבצרות הזמנית של הנשיא גם למקרה שמתנהלת בעניינו חקירה משטרתית. ברי, כי אם חקירה משטרתית אינה נכללת בגדר החסינות הדיונית, על אחת כמה וכמה כך הדבר ביחס להליך השימוע, אשר נועד לאפשר לנשיא הנחקר להציג את גרסת הגנתו בפני היועץ המשפטי לממשלה בטרם יחליט אם להגיש נגדו כתב אישום (סעיף 60 א(ח) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) התשמ"ב-1982).

התכלית האובייקטיבית

41. התכלית האובייקטיבית של הנורמה החקיקתית היא המטרות והמדיניות שדבר החקיקה נועד להגשים בשים לב לעיקרי יסודות השיטה והערכים עליהם בנוי המשטר הדמוקרטי. ככזו, התכלית האובייקטיבית היא ענין נורמטיבי, השואב את מקורותיו מערכים חברתיים כלליים, והיא אינה חופפת בהכרח את תכליתו הסובייקטיבית של המחוקק שעיצב את הנורמה.

במקרה זה, מתיישבת התכלית האובייקטיבית עם התכלית הסובייקטיבית של הנורמה החקיקתית, ואלה מצביעות במשולב על היקף פרישה מצומצם של החסינות הדיונית של הנשיא, המוגבלת לשלב ההעמדה לדין וההליכים הבאים בעקבותיה, ואינה מונעת נקיטה במהלכים שונים במסגרת ההליך הפלילי, הקודמים להגשת כתב אישום.

42. הסדר החסינות הכולל של נשיא המדינה – המהותי והדיוני כאחד – הוא פרי איזון בין שיקולים וערכים שונים. מן הצד האחד, קיים צורך להגן על מוסד הנשיאות המסמל את מהות המדינה, ומייצג את ערך הממלכתיות, הפרושה מעל לכל המפלגות והזרמים. השמירה על מוסד הנשיאות מצריכה מתן הגנה רחבה למעמד הנשיא במילוי תפקידו הרשמי. עם זאת, מעבר למילוי תפקידו הרשמי, כפוף נשיא המדינה לחוק, ובכלל זה לדין הפלילי, והתנהגותו הנורמטיבית נתונה לביקורת ככל אדם. עקרון זה מבטא את ערך השוויון של כל אדם כלפי החוק. כבר נאמר (בבג"צ 2534/97 יונה יחב נ' פרקליטת המדינה, פד"י נא (3) 1, 13 :

"כל שאמרנו יפה הן לשועי הארץ והן לפשוטי העם.
נקודת המוצא היא שכל האזרחים שווים בפני החוק.
שוויון הכל בפני החוק הוא כלל בל-יעבור בשיטתנו
המשפטית. עקרון השוויון הוא "מנשמת אפו של
המשטר החוקתי שלנו כולו" (בג"צ 98/69 ברגמן נ' שר
האוצר, פד"י כג (1) 693).

בצד ערך השמירה על כבוד מוסד הנשיאות ומעמד הנשיא המכהן, ניצב ערך שלטון החוק ושוויון כל האדם בפני החוק, ואלה מתמודדים זה מול זה בגיבוש מסגרת החסינות הנתונה לנשיא. כל אחד מן הערכים האמורים נושא חשיבות וערך משל עצמו. אולם החסינות הנתונה לנשיא מחייבת שילוב ביניהם, בבחינת ערך מתבקש בתפיסת היסוד של הממשל הדמוקרטי. עיקרו של ערך זה הוא במיזוג ראוי בין שתי התכליות, תוך ויתור הדדי ביניהן, כדי שיוכלו לדור זו עם זו בכפיפה אחת.

43. דרך האיזון בין התכליות הביאה את המחוקק למתן חסינות מהותית מלאה לנשיא בכל הקשור בביצוע תפקידו. חסינות זו היא כוללת ואינה מוגבלת בזמן. שונה הדבר לענין התנהגותו הנורמטיבית של הנשיא, שאינה קשורה לביצוע תפקידו. כאן גובר ערך ההגנה על שלטון החוק והשוויון בפני החוק על פני ערך ההגנה על הנשיא ומוסד הנשיאות; אלא שגם במסגרת זו ניתן משקל, אף כי פחות, לצורך להקנות הגנה מידתית לנשיא המכהן מפני העמדה לדין פלילי בעודו משמש במשרתו. אכיפת החוק, כנדרש לגבי כל אזרח, נדחית לזמן, כל עוד הנשיא משמש בתפקידו, משום כבודה של

הכהונה ומשום כבודו של האדם המכהן בה (השוו בג"צ 5368/96 חה"כ פנחסני נ' היועץ המשפטי פד"י נ(4) 364, פסקה 15 לפסק דינו של הנשיא ברק). במסגרת האיוון הפנימי שבהסדר החסינות המהותית מול החסינות הדיונית, פעל המחוקק בזהירות מופלגת בשרטוט קווי החסינות הראויים, תוך שאיוון בין הצורך בשמירה על מעמד הנשיאות והגנה מלאה על יכולתו של הנשיא למלא את תפקידו, לבין ההגנה על שלטון החוק ועל ערך השוויון של כלל האזרחים בפני החוק.

44. גם בגידרה הפנימי של החסינות הדיונית הנתונה לנשיא מצביעה התכלית האובייקטיבית של הנורמה החקיקתית על איוון שקול בין ערך ההגנה על כבוד מוסד הנשיאות והנשיא המכהן לבין הצורך להבטיח ערכים כלליים של שלטון החוק, השוויון בפני החוק, טוהר המידות ברשויות השלטון, והשמירה על אימון הציבור בהן (בג"צ 11298/03 התנועה למען איכות השלטון נ' ועדת הכנסת, פד"י נט(5) 865, פסקה 38 לפסק דינו של הנשיא ברק). מן הצד האחד, יש קושי מובנה בנקיטת הליכים פליליים כנגד נשיא מדינה מכהן, שכהונתו מייצגת את ערכי המוסר והתרבות של החברה בישראל (בג"צ 4267/93 אמיתי נ' ראש הממשלה, פד"י מז(5) 441; בג"צ 3094/93 התנועה למען איכות השלטון נ' ממשלת ישראל, פד"י מז(5) 404). עם זאת, השמירה על מוסד הנשיאות אינה חזות הכל, ואינה תכלית בעלת אופי מוחלט המבטלת ערכים כלליים של שלטון החוק ושיוויון בפני החוק. היקפה של החסינות הדיונית נגזר מן הצורך לאזן בין ערך ההגנה על מעמד הנשיאות אל מול ערך השוויון של כל האדם בפני החוק, ובכלל זה החוק הפלילי.

45. בהתמודדות הערכית בין ערך השמירה על מוסד הנשיאות לבין ההגנה על שלטון החוק ושיוויון כל האדם בפני החוק מביאה הפרשנות התכליתית האובייקטיבית לכלל מסקנה כי חסינותו הדיונית של הנשיא אינה מתפרשת על פני פעולות חקירה פלילית ושימוע, הקודמות לשלב הגשת כתב אישום והעמדה לדין פלילי. מסקנה זו נלמדת מהאיוון המתבקש בין הערכים הנוגדים. איוון זה חותר, מצד אחד, להקטין ככל האפשר את הפגיעה במוסד הנשיאות, העלולה להיגרם מנקיטת פעולות שונות בהליך הפלילי; מצד שני, הוא מבקש להבטיח כי ערך אכיפת החוק לא יסוכל בעניינו של נשיא שכשל בהתנהגותו, גם אם העמדתו לדין תידחה עד לאחר סיום כהונתו. האיוון בין הערכים הנוגדים הוא ראוי מקום שהוא מידתי: מידתי בהיקף הפגיעה בנשיא מכהן, ומידתי במידת הגריעה מערך השוויון בפני החוק. מידתיות הפגיעה בנשיא מכהן מושגת על ידי חסינותו הדיונית מפני העמדה לדין, אך בלא מניעת קיומם של הליכי בירור חשדות ותלונות העולים נגדו במסגרת הליכי חקירה מיקדמיים. מידתיות הגריעה

מערך השוויון בפני החוק משתקפת בדחיית הגשת כתב האישום וההעמדה לדין עד לאחר סיום הכהונה.

46. לפרשנות התכליתית, המצרה את תחום התפרשותה של החסינות הדיונית הנתונה לנשיא, ואינה מונעת מהלכי חקירה פלילית, נודעת חשיבות גם מהבחינות הבאות: ראשית, קיום חקירה פלילית בזמן אמת הוא חיוני לאפקטיביות של הליך הבדיקה והבחינה של חשדות ותלונות העולים בעניינו של נשיא מכהן. דחיית החקירה עד לאחר פרישת הנשיא עלולה להיות גורלית למידת יכולתה של המערכת המשטרית לאסוף ראיות ולבחון את הסוגיות המחייבות חקירה. מאחר שכהונת הנשיא הינה ל-7 שנים, חקירה פלילית בעניינו, אילו נמנעה בשל חסינות, היתה עלולה להידחות לתקופה ארוכה, ויעילותה היתה עלולה להיפגע באופן קשה. שנית, לבדיקת חשדות ותלונות נגד נשיא מכהן עשויה להיות חשיבות רבה גם לצורך הפרכת חשדות-סרק שאין בהם ממש, ולצורך טיהור האוירה הציבורית. ושלישית, החקירה הפלילית חשובה לשמירה על אימון הציבור במוסד הנשיאות. העדר חקירה של חשדות המנסרים בחלל האויר עלול להביא לאוירת מבוכה ותהייה בציבור שלא תרפה עד לסיום כהונת הנשיא, העשויה להימשך שנים רבות. השארת חשדות בלתי חקורים עלולה להביא לפגיעה אנושה בנשיא מכהן ובמעמדו, ולהידרדרות מוסד הנשיאות ואימון הציבור בו. מצד אחד, החקירה הפלילית עשויה להפריך כאחת תלונות-סרק המועלות, ולאפשר לנשיא להמשיך ליהנות ממעמדו הציבורי הרם כמקודם. מצד שני, קיום החקירה ותוצאותיה עשויים להעמיד את המשך כהונת הנשיא למבחן ציבורי בלא קשר הכרחי לדיון הפלילי ולתוצאותיו. תוצאות החקירה המשטרית עשויות להיות חשובות לגיבוש דעת קהל שהיא ממאפייני ההליך הדמוקרטי, ועשויה להיות להן משקל אף לצורך הפעלת סמכות הכנסת להעביר נשיא מדינה מכהונתו מחמת התנהגות שאינה הולמת את מעמדו (סעיף 20(א) לחוק היסוד).

במאמר מוסגר יצויין, כי בטיעונו של העותר הועלתה גם פרשנות אפשרית לפיה החסינות הדיונית אינה מונעת חקירה פלילית בחשדות כלפי הנשיא, ובלבד שהוא עצמו לא יחקר. פרשנות כזו אינה יכולה להתקבל, ולו מן הטעם שקשה להלום מצב שבו תתנהל חקירה בחשדות כנגד נשיא מדינה שבה ייאספו ראיות מגורמים שונים ובאמצעים שונים, מבלי שהאדם שעניינו נחקר ימסור את גרסתו, והוא ימשיך בכהונתו הרמה כאשר נתוני חקירה חלקית מרחפים בחלל הציבורי.

47. הליך השימוע שבו מתמקדת העתירה מצוי אף הוא בגדר מהלכי ההליך הפלילי המוקדמים להעמדה לדין, שהחסינות הדיונית הנתונה לנשיא אינה מתפרשת עליו.

הליך השימוע בפני רשות התביעה מתקיים על פי סעיף 60א(א) לחוק סדר הדין הפלילי, כדי לאפשר לנחקר להציג את טענותיו בטרם תתקבל החלטה סופית בענין הגשת כתב אישום נגדו. בגדרי השימוע שוטח הנחקר את טענותיו במלואן, ועל הגורם המחליט לשקול את דבריו בנפש חפצה, ומתוך נכונות להשתכנע, ככל שיש בדברים ממש (בג"צ 554/05 רס"ר שרה אשכנזי נ' מפכ"ל המשטרה; בג"צ 1400/06 התנועה למען איכות השלטון נ' מ"מ ראש הממשלה, תק-על 2006 (1) 3037). השימוע הוא זכות הניתנת לנחקר אשר מניעתו מטעמי חסינות דיונית עלול להסב פגיעה לא רק לתקינתו של ההליך הפלילי אלא גם לציפיותיו של הנחקר להציג את גרסתו ביחס לחומר החקירה שהתגבש בעניינו. לעריכת השימוע חשיבות מיוחדת בנשיא מכהן, שכן תוצאותיו עשויות להשפיע לא רק על החלטת היועץ המשפטי, אלא גם על מעמדו הציבורי והמשך כהונתו של הנשיא (השוו בג"צ 4175/06 הרב אלבז נ' היועץ המשפטי לממשלה תק-על 2006 (2) 3317; בג"צ 1400/06 התנועה למען איכות השלטון נ' מ"מ ראש הממשלה, תק-על 2006 (1) 3037). שלילת זכות השימוע בשל חסינות דיונית אינה מתיישבת עם האיזון הראוי בין הערכים המתמודדים בסוגיה זו.

48. יוצא, איפוא, כי התכלית האובייקטיבית שביסוד החסינות הדיונית הנתונה לנשיא המדינה, אף שהיא שוללת העמדה לדין פלילי של נשיא מכהן, אין היא מונעת עריכת פעולות מקדימות בהליך הפלילי, ובכללן, בדיקת תלונות, איסוף חומר ועדויות, ביצוע חקירות פליליות ושימוע. תכלית זו מבטאת איזון ראוי בין ערך ההגנה על מוסד הנשיאות, שמירה על כבודו של נשיא מכהן, והמגמה להקטין את חשש הפגיעה בו, לבין הצורך בשמירה על ערך שלטון החוק, החותר לשוויון כל האדם בפני החוק. שלטון החוק משמעו, בין היתר, כי אין רשות העומדת מעל החוק ואין נושא משרה ציבורית העומד מעל החוק. החסינות הדיונית של הנשיא גורעת מעקרון השוויון כדי להגן על מוסד הנשיאות, ויש לפרשה פרשנות תכליתית ראויה שתמזער פגיעה זו. האיזון בין הצורך בשמירה על כבוד מוסד הנשיאות מחד, ועל האפקטיביות של ההליך הפלילי מצד שני, מחזקים מבחינת התכלית האובייקטיבית את המסקנה הפרשנית לפיה, אף שאין להעמיד לדין פלילי נשיא מכהן מפאת השמירה על כבודו, ניתן גם ניתן לבצע בעניינו חקירה פלילית והליך שימוע. התכלית האובייקטיבית האמורה מתיישבת עם התכלית הסובייקטיבית של ההסדר החקיקתי ועם המסגרת הלשונית של הוראת סעיף 14 לחוק היסוד.

49. למען הזהירות, אבקש להבהיר, כי ההתייחסות לחסינות הדיונית הנתונה לנשיא בהקשר לחקירה פלילית ולשימוע אפשר ואינו מייתר דיון מיוחד בשאלה האם חסינות כאמור מגבילה בדרך כלשהי את פעולות המשטרה בהוצאת צווי חיפוש וצווי

מעצר כנגד נשיא מכהן, או בטענות פרטניות לענין החקירה הפלילית ככל שהיא נוגעת לעניינים המצויים במסגרת החסינות המהותית של הנשיא. שאלות אלה לא עלו במישרין בהליך זה, ואינן צריכות הכרעה כאן.

דיון משווה: כפיפות חברי כנסת לחקירה פלילית בגדרי החסינות הדיונית

50. ההשוואה בין החסינות הדיונית הנתונה לנשיא לזו הנתונה לחבר כנסת בהקשר המיוחד של כפיפות נושאי משרה אלה לחקירה פלילית, עשויה לחזק את הפרשנות המוצעת לענייננו.

בעוד החסינות הדיונית של הנשיא נועדה להגן על כבודו של מוסד הנשיאות ולאפשר לנשיא מכהן למלא את תפקידו בצורה תקינה, כשהוא מורם מעל לרשויות האחרות, החסינות הדיונית של חברי הכנסת נועדה להגן עליהם בעיקר מפני חשש התנכלות מצד הרשות המבצעת מטעמים פוליטיים. חשש זה נעוץ במתח המובנה בין הרשות המבצעת למחוקקת, ומקורו בניסיון היסטורי מימים עברו (בג"ץ 11298/03 התנועה למען איכות השלטון נ' ועדת הכנסת, פ"ד נט(5) 865, פסקה 39; בג"ץ 507/81 ח"כ אהרן אבו חצירא נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לה(4) 561, 567-568), חשש דומה אינו מתקיים, דרך כלל, ביחסים שבין הרשות המבצעת לנשיא המדינה. ביטא זאת חה"כ יעקב שמשון שפירא, שר המשפטים לשעבר, בדיון בכנסת שנסב על חוק כהונת נשיא המדינה, תשי"א-1951, באומרו:

"אם ישנה הצדקה כלשהי למידת חסינות מרובה לחברי הכנסת – הרי ההצדקה נובעת מן הפחד ומן החשש שמא תשתלט האכסקוטיבה על הפארלאמנט ותמנע מחברי הכנסת למלא את תפקידם. חשש כזה אינו יכול להיות קיים לגבי נשיא המדינה" (דברי-הכנסת, חוברת י', עמ' 184, ישיבה מיום ד' תשרי תשי"ב – 4.10.1951).

51. עד לשנת 2005, נהנו חברי הכנסת מחסינות דיונית רחבה שמנעה הבאתם לדין פלילי בשל עבירה שנעברה בעת כהונתם או לפני כן, להוציא עבירות מסוימות, ובכפוף לאפשרות כי החסינות תוסר על ידי הכנסת. ביום 25.7.05 נתקבל תיקון מס' 34 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, אשר צמצם את הסדר החסינות הדיונית של חברי הכנסת, ומעתה, נקודת המוצא הינה כי לחבר כנסת אין חסינות דיונית, וניתן להגיש נגדו כתב אישום בענין שאינו קשור לתפקידו, ורק אם מתקיימות עילות

מוגדרות, רשאי הוא לבקש כי הכנסת תכיר בחסינותו (בג"צ 5372/05 התנועה לאיכות השלטון נ' ועדת הכנסת, תק-על 2005 (4) 80, 82).

52. התיקון לחוק בענין חסינות חברי הכנסת יוצר איזון חדש בין הצורך לשמור על עקרונות היסוד של שוויון בפני החוק ושלטון החוק, לבין תכליתה של החסינות – הגנה על יכולתם של חברי הכנסת למלא את תפקידם, ללא חשש להתנכלות מפני הרשות המבצעת. כאמור בדברי ההסבר להצעת החוק:

"ההצעה מאזנת בין הצורך לאפשר לכנסת לבחון כתב אישום נגד חבר הכנסת בטרם יוגש לבית המשפט, וזאת אם קיימת עילה הולמת כמפורט ברשימה המוצעת, לבין הצורך לשמור על עקרונות היסוד של שוויון בפני החוק ושל שלטון החוק" (הצעות חוק הכנסת 83, עמ' 170 (21.6.05)).

53. הסדר החסינות הדיונית של חברי הכנסת בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, תשי"א-1951, קובע כיום בסעיף 4 כי הגשת כתב אישום נגד חבר כנסת בעבירה שנעברה בעת היותו חבר כנסת, או לפני שהיה לחבר כנסת, ואשר לא חלה בגינה חסינות במילוי התפקיד, כפופה לתנאים שונים, ובהם אישור היועץ המשפטי ואפשרות כי תוכר חסינותו בפני דין פלילי בגינו. הכנתו של כתב האישום, הכפוף לתנאים כאמור, היא לעולם פרי חקירה פלילית, הקודמת לה, שהרי בלא חקירה, לא ניתן להגיש כתב אישום ולקיים את התנאים הנדרשים באותה הוראת חוק. מכאן, כי בצד הוראות החסינות הדיונית הנוגעות לחבר כנסת, מוכרת, ככלל, כפיפותו של חבר הכנסת לחקירה פלילית:

"חבר הכנסת אינו חסין בפני חקירה של רשויות המוסמכות להפעיל סמכויות חקירה, ובפני הזמנה למסור עדות בפני ערכאות שיפוטיות".

(רובינשטיין ומדינה, רשויות השלטון ואזרחות, שם, עמ' 676). סעיף 2 לחוק חסינות חברי הכנסת דן בחסינות חבר כנסת בפני האזנת סתר, והוא מניח, הן במשמע והן במפורש, כי חבר הכנסת חשוף לחקירה פלילית במסגרת חסינותו הדיונית (סעיף 2א(ב)(2) לחוק; בג"צ 620/85 מיעארי נ' יו"ר הכנסת, פד"י מא(4) 169, 11-210) (השוו גם הצעה של הוועדה הציבורית לבחינה מחדש של חסינות חברי הכנסת (יוני 1997) בעמ' 31, בה הוצע להתנות פתיחת חקירה פלילית כנגד חבר כנסת בהסכמת היועץ המשפטי

לממשלה, תוך הנחה מובנית כי עצם החקירה אינה נשללת חרף הוראות החסינות הדיונית. כן ראו חיבור של צוות חוקרים, חסינות חברי פרלמנטים, משפטים ד', 308; וכן חסינות חברי הכנסת, מחקר משווה, ינואר 1971, מטעם המכון למחקרי חקיקה ומשפט השוואתי של הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית).

54. החסינות הדיונית הנתונה לחבר הכסת, כזו הנתונה לנשיא, אינה מונעת, אפוא, חקירה פלילית ושימוע. נושאי משרה ציבורית, בין בעלת אופי פוליטי ובין אחרת, כפופים גם במסגרת החסינות הדיונית הנתונה להם, בהתקיים תנאים מסוימים, לפעולות שונות של גורמי אכיפת החוק במסגרת ההליך הפלילי הקודם להגשת כתב אישום, שנועדו לבחון חשדות פליליים שהועלו בעניינם.

55. חוק חסינות חברי הכנסת מסדיר בהוראות פרטניות את סוגיית החסינות בפני חיפוש (סעיף 2 לחוק) את החסינות בפני האזנת סתר (סעיף 2א לחוק) ואת החסינות בפני מעצר (סעיף 3 לחוק). אין הוראות מקבילות בנושאים אלה בחוק יסוד: נשיא המדינה. הדיון בעתירה זו אינו מצריך הכרעה בשאלות הנוגעות לחיפוש, מעצר והאזנת סתר בגדרה של החסינות הדיונית הנתונה לנשיא המדינה.

סוף דבר

56. החסינות הדיונית הנתונה לנשיא המדינה חלה על שלב הגשת כתב האישום וההעמדה לדין ועל שלבי ההליך הפלילי שבעקבותיהם. היא אינה מתפרשת על פעולות הקודמות להגשת אישום והעמדה לדין שנועדו לבדוק חשדות ותלונות פליליים במסגרת חקירה פלילית, ובהן הליך שימוע שנועד לאפשר לנחקר להציג את גרסת הגנתו בטרם יוחלט אם יש מקום להגיש כתב אישום בעניינו. פרשנות זו של החסינות הדיונית הנתונה לנשיא הולמת את האיזון הראוי בין ערך השמירה על כבודו של מוסד הנשיאות לבין ערך שלטון החוק ושוויון כל אזרח בפני החוק.

57. בהליך קודם בבג"צ 8296/06 עו"ד יוסי פוקס נ' נשיא המדינה נדונה עתירה שהסעד שנתבקש בה הוא דרישה כי נשיא המדינה יתפטר לאלתר מתפקידו, ולחלופין, כי יודיע לוועדת הכנסת על נבצרותו הזמנית, עד להחלטה בדבר הגשת אישום נגדו.

במסגרת אותה עתירה, עלתה גם הטענה (מפי צד שביקש להצטרף כמשיב נוסף בעתירה) בדבר החסינות שמקנה, לכאורה, סעיף 14 לחוק היסוד גם מפני חקירה

פלילית כל עוד הנשיא מוסיף לכהן בתפקידו. העתירה נמחקה, על יסוד הודעת בא-כוחו של נשיא המדינה שצוטטה בפסק הדין באותו ענין כדלקמן:

”בדיון שהתקיים בפנינו הודיע עו”ד ד’ ליבאי, בא-כוחו של נשיא המדינה, כי מטעמו של הנשיא נמסר ליועץ המשפטי לממשלה במכתב מיום 23.11.2006 כי ‘אם לאחר תום החקירה ובחינת חומר החקירה, יחליט להעמידו לדין, בכפוף לשימוע, הנשיא יודיע על השעייתו, כנבצרות זמנית. אם יחליט סופית, לאחר שימוע, על הגשת כתב אישום נגד הנשיא – הנשיא יודיע על התפטרותו כדי לאפשר הגשת כתב אישום נגדו’. נוכח הודעה זו, אשר בא-כוחו של הנשיא חזר עליה בפנינו, ובהמלצת בית המשפט, חזר בו העותר מעתירתו והיא נמחקת”.

מנוסח הודעה זו עולה כי, נכון לאותה עת, לא חלק נשיא המדינה על כך שהליכי החקירה הפלילית והשימוע אינם נתפסים על ידי החסינות הדיונית המוקנית לו.

58. מכל האמור, מתבקשות המסקנות הבאות:

(א) דין בקשת העותר לסעד הראשון בעתירה, לפיו יש להורות כי הליך השימוע בעניינו של הנשיא לא יתקיים כל עוד הוא מכהן בתפקידו, להידחות.

(ב) הבקשה לסעד השני, שעניינו להורות כי הנשיא לא יועמד לדין פלילי כל עוד לא פרש מכהונתו מתייתרת, משאין המדינה חולקת שכך מורה הדין, והיא מקיימת, הלכה למעשה, עקרון זה כלשונו וכרוחו.

59. לאור כל אלה, דין העתירה להידחות על כל חלקיה.

ש ו פ ט ת

השופטת ד’ ברלינר:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופטת א' חיות:

אני מסכימה לעמדת חברתי השופטת א' פרוקצ'יה כי דין העתירה להידחות על הסף. לצורך תוצאה זו די בעיני בשני נימוקי הסף אותם פירטה חברתי בפסק דינה. האחד, עניינו בשיהוי הכבד שבו לוקה העתירה, על כל היבטיו של מושג השיהוי כפי שנתפרש בפסיקתנו. השני, והוא עיקר - נעוץ בכך שהסעד אליו מכוון העותר הציבורי דנן להימנע מלקיים הליך שימוע למשיב 2, הוא סעד שנתבקש על אפו ועל חמתו של משיב זה העומד על קיום השימוע בעניינו ומבקש על כן לדחות את העתירה. משכך, ואף שלגופם של דברים נוטה גם אני לעמדת חברתי בעניין היקף החסינות הנתונה לנשיא המדינה על פי סעיף 14 לחוק יסוד: נשיא המדינה, איני רואה צורך לקבוע בו מסמרות, בייחוד משלא נפרשה בפנינו בעתירה שבכאן מלוא היריעה בסוגיה זו.

ש ו פ ט ת

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה.

ניתן היום, י"ג בניסן תשס"ז (1.4.07).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת